

trontollà / y, despertada a punta de dia al terratrèmol, / d'esglai cruxint-li 'ls ossos, no veyà 'l món *germà*», «Quan l'huracà ab ses ales remou lo negre abisme, / jo sento, entre 'l diàlec dels mars, sa fonda veu, / tètric gemec qu'encara li arrenca 'l cataclisme, / y a les terres que foren *germanes* crida: —Adéu!», *Atl.* (44, 48).

L'ús del mot resta estès fins avui a tot el domini lingüístic i sense altres variants que les de la normal fonètica local; fins i tot ha sobreexigit poc o molt al Nord (aran. *žermá, žermána*, amb fonètica manlleuada) i pel Capcir arriba fins al mateix congost de l'Aude (*žermá, žermána*, Formiguera, *žermá, žermána*, Puigbalador, *žrárə* només topònim, 1960); a l'Alta Ribagorça amb tractament allà normal: Benasc *čermáno*, *čermána*, pl. *čermans* o *čermáns*, *čermánes* (1965; al·trament entrava això en l'Alt Aragó, si bé a S. J. de Plan de Gistau ja només la gent d'anys diuen *čermáno*, 1965).

DERIV.: *Germanada*. *Germanar*. *Germanastre*, -*astra* (JRoig, *Spill*, 12876 rimant amb *madastra*). *Germanadat* [JoMartorell]: «si yo hagués sabut la *germandat* que havieu tenguda ab mon senyor Guillem de Varoých, yo-us haguera feta a molt més honor, e donat de mos béns més que fet no he», «per ço que si-m equals en honor e fama e bona *germandat*, car la mundana glòria, a vegades, qui tota la vol tota la pert» (Ag. I, 55, 369; també en Galba IV, 7); en la correspondència p. p. Calmette sembla referir-se a les ciutats cabdals del Princ. i el Ross.: «per lo que devem al servey de Déu --- y del Rey, y a la *germandat* nostre» (RLR LVII, 377, a. 1597); «*germandat*: sodalitas, sodalitiū; comessatio, philicia», Busa-N. 1507 (D.i.5).

Germanor [no en els diccs. fins a 1900, fora del *DBal.*, sense cites, i *DAG.* només en l'acc. pall. «conjunt dels germans d'una família»; influència decisiva, si bé no degueren escassejar els antecedents, tingueren els versos de Verdaguer i Maragall «de *germanor* indesl·ligable en signe», *Can.* IX, i «pels aires s'alçarà, pels cors penetrarà, penyorà serà de *germanor* / una cançó» [*Empordà*]; aquell ja l'havia usat en la versió de 1877 de l'*Atl.*: «lo Pyrineu y l'Atlas, titàniques barreres / --- / ab *germanor* embrançan aquí ses cordilleres» (II, 146, canviat en *agermanats emb.* en l'ed. de 1878). *Germanor* sembla mer barbarisme individual; *germanatge*, *germanitat*.

Mot cabdal històricament, *germania*, començà per no significar altra cosa que 'germandat' o 'confraternitat' [*DAG.*], però la documentació de què disposem no permet datar fins al moment de la revolució popular val. i mall. [1527, *AlcM*, *DAG.*]; hi ha molt de cert —o tot— en el que m'escrivia fa uns vint anys un savi i patriòtic amic valencià: «la noblesa valenciana del S. XVI fou absorbida per la noblesa cortesana castellana, i al S. XVII tots els títols nobiliaris valencians eren a mans de gent de Castella: les *Germanies* fou una guerra contra la noblesa i la monarquia cesarista; per això la Cort de Madrid els tenia un odi molt gran: tots aquells nobles cortesans pronunciaven el mot *germania* en sentit molt odiós per a ells: la *germania* era

el *populacho*, la plebs, i l'aplicaren també a l'hampà, als rufians, per a ells tot era vil i li donaren al mot els usos més denigrants», i em guardaria de negar que això no pesi tant o més que algun factor concomitant (com el que alludeixo en *DCEC* II, 906b50, cf. *DECH*), coses sovint preses com a pretext de realitats més pregones. *Germanista* [S. XVI, *DAG.*].

Germanejar [*Damen.*]. *Germanells*, veg. *GEMINAT*. *Germanet*, -*eta* [Muntaner]. *Germanívol* [no en els diccs. del S. XIX; Verdaguer]: «encinglant-se, la cabra esbrota un olm menjívol / desde un cayrell de timba penjada sobre'l riu, / y 'ls bisonts s'arramadan ab ayre *germanívol* / dels llimoners y mangles al regal·lat ombriu», *Atl.* II, 13c (amb poc canvi en les versions de 1877 i 1878, però no figura l'estrofa en la de 1867). *Germanós*. +*Germanot* «aplicado por desprecio a los donados religiosos», *Damen*.

Agermanar [Ss. XIII o XIV, en un capítol potser un poc tardà del *Consolat*, *AlcM*; en tot cas *agermanament* ja fi S. XIII, *CosFort.*, *DAG.* i *AlcM*; fi S. XV, Is. de Villena; *agermanat* ja en docs. de 1521 aplicat als homes de les Germanies; no en diccs. fins a Belv.]; *agermanar-se* 'homogeneïtzar-se, barrejar-se íntimament dues matèries': «picaven la tàpia <de fang> amb maçons i després hi afegien graver fins que s' *agermanáen*», Artesa de Lleida (1964); cf. la cita de l'*Atl.* relativa a *germanor*; *agermanable*; *agermanació*; *agermanada*; *agermanadís*; *agermanador*.

1 Riquer i Cluzel suposen que *girmana* sigui nom propi de dona, perquè «hermana en provençal se dice *sors*» (vol dir *sor!*) sense aturar-se, en llur presumptuosa ignorància de la llengua, a veure que això està en cat., no «prov.» (*cols* rimant amb *llençols* etc., *menuc*, *é*, *puix*, *é...*), ni a esbrinar si aqueixa forma familiaríssima en *gi-* fóra possible en un nom propi i fora de l'estil pedestre del diàleg en pla català. Ací ve a tomb d'observar que *girmà*, *girmana*, són formes populars del cat. occidental i el ross., que *AlcM* testifica en docs. del S. XIV i ja el 1275, conformes amb una tendència típica del llenguatge parlat d'aqueixos dominis dialectals, comprovada també en textos literaris colloquials d'aquell temps (*LleuresC*, 296, § 12) i que avui encara sento *la žirmána* a Codalet de Prada (1960).

GERMANI, derivat savi del ll. *Germania* 'Alemanya', país on es va descobrir aquest metall. □ 1.^a doc.: *DFa*.

Germania, *germanitat*, *germanívol*, *germanor*, V. *germà*

GERMEN, pres del ll. *germen*, -*ñis* 'borró, brot d'una planta', 'germen'. □ 1.^a doc.: Eiximenis (esporàdicament), *AlcM*; 1868, *SLitCosta*.

«Tot allò que dóna origen a la formació d'un ésser viu: sempre procedeix d'un altre ésser de la mateixa espècie», Fontserè (*CiFiNat.*, p. 144, i gloss.). També es va usar una variant *germe* (exs. poètics de c. 1900 en *AlcM*, però en català es pronuncia amb *e* oberta i